

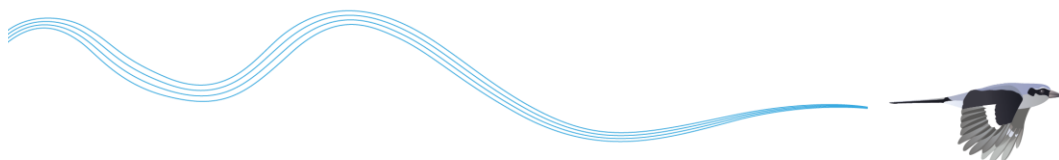
SLAAPPLAATS BLAUWE KIEKENDIEF CARTIERHEIDE WINTER 2019-2020

Korte beschrijving Blauwe kiekendief (*Circus cyaneus*)

Slaapplaatsen in Nederland

Nog ca honderd noordelijke Blauwe kiekendieven overwinteren tegenwoordig verspreid over bijna geheel Nederland. Ze gebruiken gezamenlijke slaapplaatsen in hoogveen- en heidegebieden, moerassen en boerenland waar tot enkele tientallen vogels bijeenkomen. Streng winterweer in ons land en ten noordoosten daarvan zorgt vaak voor enige toestroom van Blauwe Kiekendieven.

Het aandeel volwassen mannetjes varieert per winter en per regio, maar is in het oosten van het land doorgaans hoger dan in het westen. De doortrek vindt in het voorjaar plaats tussen eind februari en half mei, zonder duidelijke piek. De najaarstrek speelt zich grotendeels in oktober en begin november af. Tot diep in de winter kunnen verplaatsingen optreden.

Broedtijd

De nog enkele Blauwe Kiekendieven die in ons land broeden doen dat overwegend op de Waddeneilanden, in het bijzonder op Texel. Op het vasteland nestelt deze soort alleen in de Oostvaardersplassen, recent echter ook op akkers in Groningen.

De Blauwe Kiekendief was lang een zeldzame broedvogel van hoogveengebieder, waar hij rond 1960 uitstierf. Vanaf 1940 vestigde hij zich echter op de Waddeneilanden, waar de aantallen sterk toenamen.

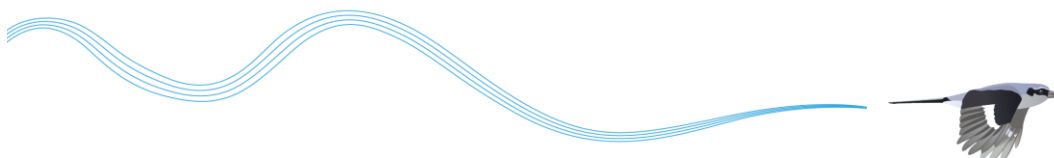
Vestigingen op andere plaatsen zoals in Noordwest-Overijssel en Flevoland, waren merendeels tijdelijk. Na een landelijke piek van ongeveer 130 paren rond 1995 namen de aantallen scherp af tot enkele tientallen. De afname wordt waarschijnlijk veroorzaakt door toegenomen sterfte onder jonge vogels na het broedseizoen.

Voedselproblemen, zowel in natuurgebieden als boerenland, spelen een hoofdrol.

Afname is troef in grote delen van West-Europa, waaronder ook de Duitse Waddeneilanden.

Broedbiologie

De Blauwe kiekendief nestelt op de grond tussen hoge vegetatie, heidestruiken en soms in het struikgewas. De eileg is vanaf begin april tot half juni, vooral eerste helft van mei. Er is één broedsel per jaar, doorgaans met 4-6 eieren, de broedduur is 29-31 dagen waarna de nestjongenfase nog 32-42 dagen voordat ze vliegensvlug zijn.

Herkenning tijdens de winter

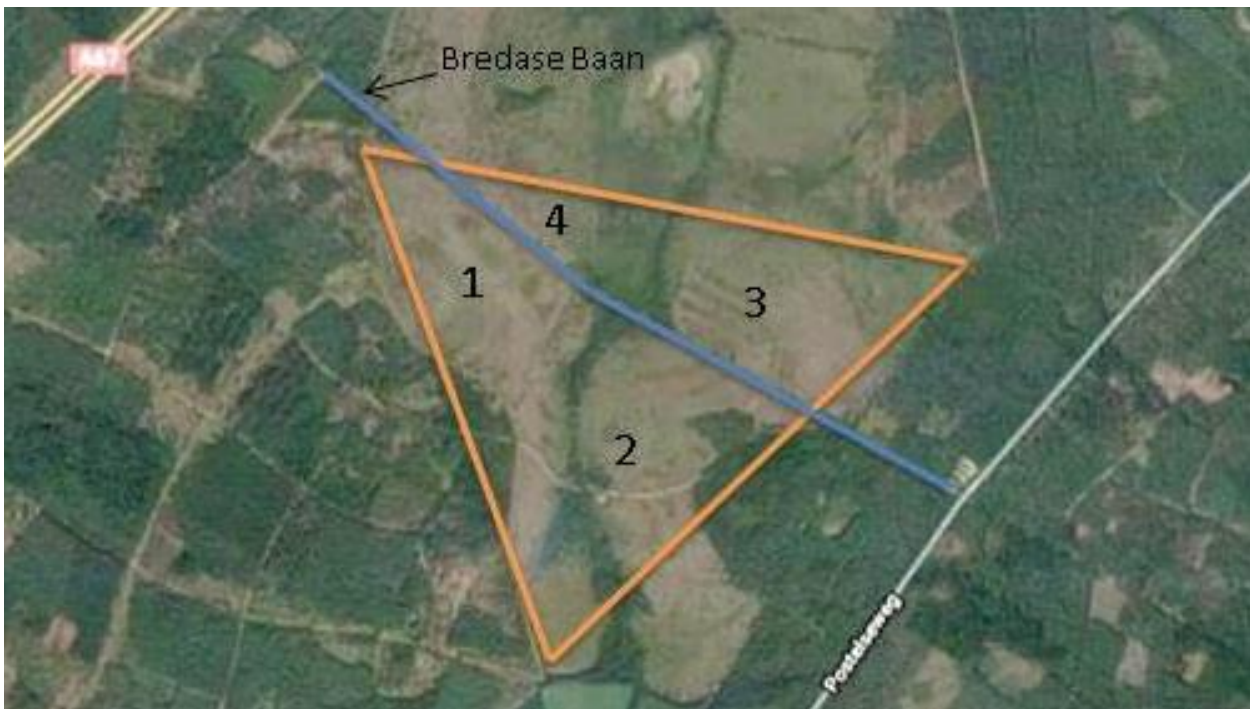
Mannen: Bij Blauwe kiekendieven is het zeer eenvoudig volwassen mannen van de ringtails te onderscheiden. Bij een slaaplaatstelling blijkt dit niet zo eenvoudig, omdat tegen de avonduren gebeurt. Als er twijfel bestaat wordt een ringtail genoteerd. Het kleed van een volwassen man is onmiskenbaar.

Echter in de 2^e winter nog te onderscheiden van de volwassen man door de donkere vlekken op rug en kop, soms een paar juveniele pennen. Jonge mannen hebben meer licht wijnrood (rosse tint) dan bruin op de borst.

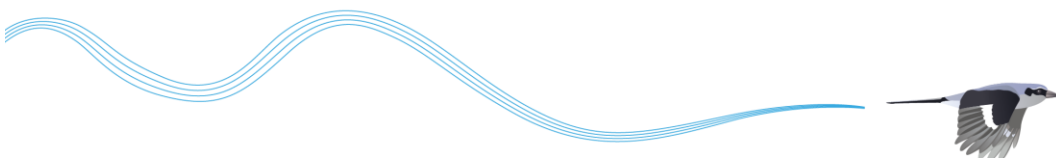
Ringtails: Volwassen vrouw (2^e winter en ouder) licht grijzig bruin, wittige onderbuik, borst grof gevlekt. Bandering op armpennen goed zichtbaar. Licht (gele) iris, goed zichtbaar.

De 1^e winter warm geelbruin-okerkleurig, geelbruine ongetekende onderbuik, borst fijn gevlekt met dunne streping. Bovenvleugel donker met een vaag lichte streep. Koptekening scherper en contrastrijker dan volwassen vrouw. Bruine iris is altijd een 1^e winter vogel, alleen 1^e winter mannetjes gaan al van grijsbruin naar geel verkleuren.

Tellocaties

Omdat de Cartierheide met Hapertseheide samen te groot zijn om vanuit 1 locatie te observeren, is gekozen voor meerdere observatiepunten. Mede vanwege de communicatie tijdens het observeren is de heide onderverdeeld in 4 locaties. Bij meerdere waarnemers kan de observatie plaatsvinden op plaatsen rondom het gebied. Voordeel daarvan is dat men aan elkaar meteen kan doorgeven waar de vogels

zich bevinden en waarheen ze zich eventueel verplaatsen. Zijn er weinig waarnemers dan werd de Bredase Baan tussen locatie 2 en 3 als observatiepunt gekozen. Nadeel is, dat er geen overzicht over locatie 1 en 4 is. Centraal blijft t dan wel de Bredase Baan. De communicatie kan per portfoon of per gsm worden gedaan.

Telmethode

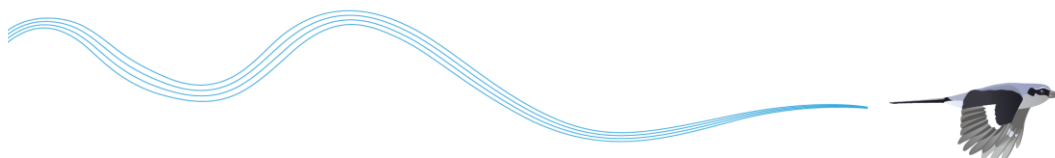
De vogels zijn alleen in de avonduren geteld. De telmethode van SOVON geeft hiervoor aan 1 uur voor zonsondergang tot ca 3/4 uur na zonsondergang. Daar de vogels ook regelmatig enige tijd voor zonsondergang het slaapgebied binnen komen, dien je redelijk op tijd aanwezig te zijn.

Uit waarnemingen op de Cartierheide blijkt dat er zich 3 slaappleaatsen bevinden n.l. locatie 1, 2 en 3. Deze werden vervolgens door de vogels naar eigen keuze gebruikt. Locatie 4 is volgens waarnemingen niet in gebruik.

De vogels arriveerden bij helder weer gemiddeld later dan bij donker weer. Dikwijls gebruikten ze de tijd dat ze te vroeg aankomen om nog even te foerageren. Tegen het donker zochten ze hun slaapplek op. Door laag over de heide te vliegen bekeken ze de plekken naar hun keuze, waarna ze pardoes op de grond neerstreken. Hoe dichtert tegen zonsondergang aan, hoe rechtlijngiger de slaapvlucht en hoe massaler ook de aankomst op de slaappleaats was. Opvallend hierbij was dat de mannen bij voorkeur op korte afstand bijeen gingen slapen.

Blauwe kiekendief-vrouwen zijn deze winter geen waargenomen, maar doorgaans zoeken die een plek voor zichzelf alleen op. Is deze plek waar al mannen liggen, dan moeten die weer uitwijken naar een andere plek.

Teldata	Tijd waarnemingen	Waargenomen Blauwe kiekendieven
26-10-2019	17.20-19.25	Geen waarnemingen
23-11-2019	15.35-17.40	Geen waarnemingen
28-12-2019	15.30-17.20	3 volw. mannen
25-1-2020	16.15-17.45	3 volw. mannen
29-2-2020	17.10-18.50	4 volw. mannen
28-3-2020	18.10-20.10	1 volw. man

Braakballen

Het voorstel van Pieter Wouters om ook onderzoek naar braakballen van de Blauwe kiekendieven te doen, is ook ter harte genomen en uitgevoerd op 6-3-2020 van ca 9.30-13.00 uur. Hieraan werkten Pieter Wouters, Cor van Pelt en Hans van Nunen aan mee. Er zijn 2 locaties op braakballen onderzocht, locatie 2 en 3. De overige locaties zijn niet onderzocht. Na enig zoeken zijn er in totaal 97 braakballen gevonden. Opviel, dat alle gevonden braakballen gevonden zijn op plaatsen waar groepen iets hogere heidestruiken bijeen stonden. T.z.t. zullen de braakballen nog worden uitgeplozen om te kijken wat de inhoud van het voedsel van de Blauwe kiekendieven is geweest. Liefhebbers om hieraan deel te nemen kunnen zich dan nog melden.

Extra waarnemingen

	26-10-19	23-11-19	28-12-19	25-1-20	29-2-20	28-3-20
Torenvalk	1	1	1			1
Roodborsttapuit	1					5
Buizerd	1				1	1
Groene specht (gehoord)		1		1		1
Vink						♀+♂
Grote bonte specht	1	1		1		
Pimpelmezen		♀+♂	♀+♂	♀+♂		♀+♂
Zwarte kraai		2	2	2	2	2
Bosuil	1	1	1	1		1
Klapekster	1	1	1		1	

Waarnemers

Mart van den Broek, Dirk van Dingenen, Bjorn van Gestel, Hans van Nunen, Cor van Pelt, Peter van Poppel, Pieter Prinsen en Peter Simon.

Geraadpleegde media/literatuur

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Foto's: Man Blauwe kiekendief Weijerkens 2018 Cor van Pelt

VGW De Kempen: Opgemaakt door Hans van Nunen, 5 Mei 2020

